

LA DEFENSA NACIONAL?

Ferran SABATE i CASELLAS

Xavier SERRA i VALENTI

Introducció

Ignasi Valentí Vivó (Vilanova i la Geltrú 1841 - Barcelona 1924), manifestà les seves inclinacions pedagògiques i publicistes des de ben jove. El 1868 es traslladà a Barcelona i fou professor lliure de Fisiologia experimental a l'Institut Mèdic de Barcelona i redactor de la naixent revista "La Independencia Médica", ambdós projectes endegats per Giné i Partagàs. Després d'ésser professor auxiliar d'Higiene a la Facultat de Medicina, arribà a Catedràtic de Medicina Legal l'any 1875, a Barcelona.

Valentí i Vivó fou un home molt preocupat per les qüestions socials del seu temps. Adoptà una posició ideològica activa i compromesa. Fou republicà i lliurepensador. En els seus escrits manifesta una abrandada defensa del socialisme. Col·laborà molt activament en els cursos d'extensió universitària, donant conferències als ateneus obrers. Estudià molts aspectes de l'antropologia mèdica i jurídica (com l'alcoholisme, la prostitució, etc.) i s'interessà per la transcendència social de les qüestions mèdiques. La seva obra escrita fou molt vasta.

El títol d'aquest treball es correspon amb un article seu publicat a la secció científica de la revista "La Independencia Médica" de Barcelona, el 21 d'octubre de 1899. Aquest article és digne de comentari, ja que exposa un corrent de pensament científic-social, del tombant de segle a Catalunya, d'inspiració clarament anarquista.

Aquest article és un al·legat contra el militarisme predominant a l'època. Recordem que feia pocs mesos que Espanya havia perdut les últimes colònies de Cuba i les Filipines. A Europa la situació no era pas més afalagadora, plena de tensions pel repartiment colonial d'ultramar.

Creiem que el pensament de Valentí i Vivó rebé la influència de l'Anarquisme, i en fou un expositor il·lustrat del corrent més intel·lectual, tal com ho palesa l'article objecte d'aquest treball.

Exposició

L'article està estructurat en quatre seccions.

1- Evolució històrico-social del militarisme

Es un funest error l'opinió que la vitalitat dels pobles depengui del seu contingent armat, amb jerarquies sistematitzades des dels temps protohistòrics fins l'actualitat.

La defensa nacional encarregada totalment i perpètuament als militars és un absurd tradicional, amb justificacions inicialment religioses, després imperialistes i actualment econòmiques.

Fa una crítica moral del militarisme, al que considera un retrocés moral i social, perquè els pressupostos i els ideals guerrers es redueixen a gastar per destruir sense elaborar res productiu.

Identifica clarament els objectius del militarisme amb la salvaguarda defensiva i amb l'agressivitat de les jerarquies. La seva finalitat consisteix en assegurar el benestar polític i econòmic de la societat.

Aquest organisme de persones tècniques encarregades del funcionament agressiu-defensor nacional no és major ni superior al constituït per les altres entitats socials, que el mantenen i l'alimenten. Sempre ha de ser secundari, circumstancial i contingent. Com ha element del conjunt civil, la part militar ha d'ésser menor que tot, tant en èpoques de normalitat com en temps d'alteracions internes o externes.

La societat pot existir sense gent d'armes, quan es reconeix el treball com a primera virtut social i el matar com a crim de lesa humanitat. El poble que necessita un exèrcit permanent per garentir la pau està semi-civilitzat encara que gaudeixi d'aparences constitucionals.

2- Danys socials del militarisme

El considera un retrocés moral evident i assenyala com a causes la ignorància del poble i l'ambició dels dirigents. Diu: "Es immoral excitar constantemente las pasiones agresivas de todas las clases sociales, impidiendo la obra de civismo educador, con argumentos partidistas o sectarios, que proclaman la intolerancia o la intransigencia como norma" i afegeix: "El egoismo alimenta la impulsión agresiva de quienes por vanidad y soberbia monopolizan el poder".

Qualificà de bogeria epidèmica la doctrina de la "pau armada" que es prepara constantment per a la guerra, invocant principis tan estúpids com: "si vis pacem para bellum", que entorpeixen la producció nacional i pertorben les famílies treballadores amb llesves d'omes esterilitzats en plena joventut i altres abusos.

Preconitzà una consciència universal que transformi l'ésser humà de cosa en persona, de carn de canó en ciutadà lliure.

3- La tasca de sanear moralment l'opinió pública

Encarregada a biòlegs crítics i sociòlegs naturalistes. El progrés material d'un poble no pot assolir-se ni persistir mentre no es produeixi un progrés moral correlatiu.

No és utòpica la nova concepció idealista d'una sanitat social lògica de base biològica objectiva o experimenta, que és anterior i superior a la teologia i la metafísica antiquades i a l'economia política contemporània.

Fatalitat i necessitat presideixen conjuntament, predeterminant-los, tots els fenòmens de l'existència còsmica; però el relativisme contingent de la vida social pot explicar com la raó humana adquireix potencialitat real per modificar útilment els agents naturals, transformant el fatal en necessari.

4- La defensa racional de les sancions és actualment la sanitària, que sintetitza l'ordre moral i l'avanç objectiu, origen i fi del treball profitós assolint el benestar privat i públic. En l'obra defensiva sanitària estan continguts tota la vitalitat social dels grups ètnics

Avui es malgasten milions en la defensa militar nacional i no en tenim per la sanitària. Si bé és cert l'endarreriment sanitari de la majoria de les nacions per defensar-se de les epidèmies microbianes, és pitjor el problema defensiu de la vida mental col·lectiva. La higiene de la raó és la suprema ciència particular i general de l'avenir. L'única defensa possible per la llinatge humà és la sanitària i social, obre genuïna de la ciència.

Discussió

En l'obra escrita de Valentí i Vivó hi trobem dues etapes sense solució de continuïtat. La primera, fins a mitjans de la dècada dels noranta, en que s'ocupa primordialment dels temes científics propis de la seva assignatura: Medicina legal i Toxicologia. A la segona, predominen els temes socials amb les seves repercussions sanitàries, tractats en conferències i articles a revistes.

L'anarquisme, com a teoria o com a norma de conducta va incidir en diversos camps socio-culturals, encara que el seu contingut revolucionari fou patrimoni de les societats obreres. A l'últim terç del segle XIX es desenvolupa un corrent intel·lectual dins l'anarquisme. A Catalunya després del fracàs dels moviments vaguístics del primer de maig de 1891-1893 i de l'onada d'atemptats, que significaren la fi del mite revolucionari violent, van créixer nombrosos grups d'afinitat ideològica que cercaven l'emancipació obrera i social per camins diferents que buscaven vies de canvi alternatives a llarg termini per mitjà de l'escola i la cultura, la ciència, el control de la natalitat, el naturisme o l'antimilitarisme. Aquesta dispersió de tendències ajudaren a crear una cultura anarquista peculiar i important que va ultrapassar els cercles estrictament obreristes i va influir en moviments intel·lectuals o artístics.

Les preocupacions i les publicacions de Valentí i Vivó en aquesta segona etapa es mouen en el terreny de la transformació individual i social mitjançant l'educació. Per això desplega una gran tasca pedagògica entre els obrers, participant activament en l'experiència de la Universitat Popular a cavall entre els dos segles.

En aquest article des d'una posició racionalista, de Sociologia positivista, predica la nova moral fundada en la Ciència experimental, que erradicarà el militarisme i ens conduirà a una consciència universal. No deixa de reconèixer però, que els fenòmens socials són supraorgànics sense deixar d'ésser vitals. Clou l'article afirmant amb contundència que l'única defensa racional i biològica és la defensa de la humanitat mitjançant la higiene col·lectiva.

NOTES

Valentí Vivó, Ignacio: *¿La defensa nacional?*. Barcelona, La Independencia Médica, XXXIV (21 de octubre de 1899) nº 42, 465-468.

Corbella, J.: El pensament social i polític de Valentí i Vivó. "Gimbernat", 1988, IX, 101-110.

Camps i Surroca, M.; Aler Ibarz, C.: *L'ensenyament de la Toxicologia a la Universitat Popular l'any 1902. "Història de la Universitat de Barcelona"*. Barcelona. Publicacions Universitat de Barcelona, 1990. 185-193.

Valentí i Fiol, C.: *El primer modernismo literario catalán y sus fundamentos ideológicos*. Barcelona, 1973.